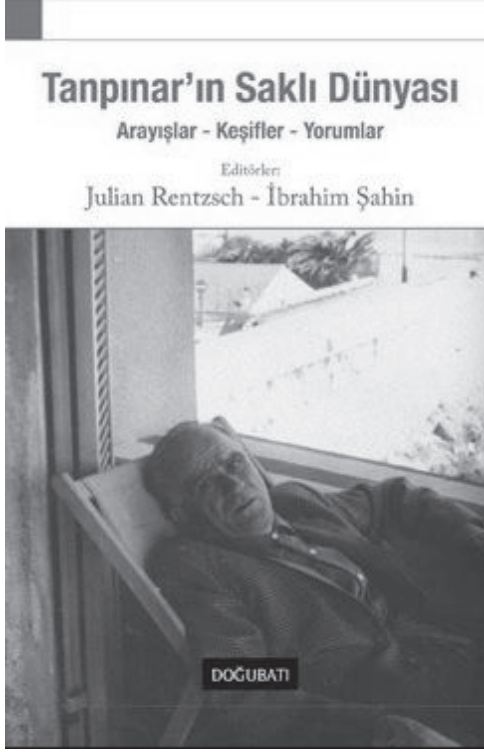

YAYIN TANITIM

Julian RENTZSCH, İbrahim ŞAHİN, *Tanpınar'ın Saklı Dünyası Arayışlar-Keşifler-Yorumlar*, Doğu Batı Yayınları, Ankara, 2018, 412s.

Arş. Gör. Deniz DEPE*

Son yıllarda Türkiye'deki edebiyat gündeminin merkezindeki isim hiç şüphesiz Ahmet Hamdi Tanpınar'dır. Eserleri yetmiş yılı aşkın bir süredir raflarda olmasına rağmen, son beş-altı yılda popüler oldular. Herkes Ahmet Hamdi Tanpınar'ı konuşuyor, eserlerini övüyor ve hakkında sayısız çalışma yapılıyor. Ancak bu çalışmaların çoğu Tanpınar'ın biyografisi ve eserlerinin sosyolojik değeri üzerine içeriklere sahipler. Hızla popülerleşen her şey gibi, Tanpınar isminin de içi boşaltılıyor. Belki de onun edebî metnininin

çetin dünyasında bir analize girişmektense; özel hayatı, özel eşyaları, yürüdüğü yollar, yaşadığı evlerden bahsetmek daha kolay geliyor. Bu yüzden Ahmet Hamdi Tanpınar eserleri, edebî analiz imkânları bakımından hâlâ yoruma açık bir şekilde bekliyor.

Doğu Batı Yayınları'nın Şubat 2018'de yayımladığı *Tanpınar'ın Saklı Dünyası Arayışlar-Keşifler-Yorumlar* da Tanpınar metnininin yorumlarına özgün katkılar yapma iddiasında bir eserdir. Editörlüğünü Johannes Gutenberg-Mainz Üniversitesi'nden Julian

* Osmangazi Üni. Fen-Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Böl.
depedeniz@gmail.com

Rentzsch ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nden İbrahim Şahin'in yaptığı kitapta on altı makale yer almaktadır. Editörler, önsözde Tanpınar'ın dünya çapında bir yazar olduğuna vurgu yapmakla birlikte, onun dünya edebiyatı diyalogunda sadece edilgen değil etken bir katılımcı olduğunu da hatırlatırlar. Türkiye'de Tanpınar üzerine yapılan çalışmaların neredeyse ayrı bir bilim alanı olacak kadar çok olmasına rağmen, Batı'da çok az ilgi görmesi de gündemlerine aldıkları bir meseledir. Çünkü her ne kadar Tanpınar'ın eserleri birçok yabancı dile çevrilse de edebiyat bilimini pek meşgul etmediği bir gerçektir. Bu çalışmanın Avrupalı ve Türk bilim adamlarının makalelerini bir araya getirmekteki amacının biraz da arada bağ kurma çabası olduğu görülür.

Kitapta yer alan makaleler önsözde de belirtildiği gibi içerik ve yorum açısından birbirlerinden oldukça farklıdır. Avrupalı yazarların ikisi (T. Bleicher ve M. A. Hainz) *Saatleri Ayarlama Enstitüsü* üzerine odaklanırken, diğer ikisi (M. Hofmann ve J. Rentzsch) de *Huzur*'u incelemiştir. Türk yazarların çoğu ise tek bir eser üzerine odaklanmaktansa, Tanpınar'ın tüm eserlerinde bir meseleyi tartışmayı tercih ederler.

Eserdeki ilk makale Thomas Bleicher imzasını taşır. Bleicher, *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nü Türkiye dışında neredeyse bilinmeyen bir dünya eseri olarak tanıtır ve romanı, farklı açılardan analiz ederek Batılı edebî metinlerle karşılaştırır. Martin A. Hainz ise aynı romanı "zaman" kavramı üzerinden tahlil etmiştir. Michael Hofmann, *Huzur*'u Alman edebiyat bilimi açısından analiz edeceğini söylediği makalesinin amacını, Pamuk-Tanpınar-Benjamin üçlüsünü incelemek ve Tanpınar ile Rilke'nin romanlarının karşılaştırmalı bir okumasını yapmak olarak tanımlar. Aynı zamanda kitabın editör ve çevirmenlerinden biri olan Julian Rentzsch de *Huzur*'u başka bir Batılı edebî metinle karşılaştırarak analiz etmeyi denemiştir. *Faust*'un roman üzerindeki etkisini göstermeye çalıştığı makalesi, *Huzur*'un anlam evrenine yeni kapılar açmayı vaat etmektedir. Diğer yazarlardan Tanpınar metinlerini başka bir edebî metinle karşılaştıranlar Murat Gülsoy ve Süreyya İlkılıç'tır. M. Gülsoy, *Abdullah Efendi'nin Rüiyaları* öyküsünü odağına aldığı yazısında, önce bu öykünün başkaları tarafından nasıl yorumlandığını aktarır, daha sonra da Nerval'in *Aurélia* metni ile karşılaştırarak, aradaki ilişkiyi ispatlamayı dener. S. İlkılıç da Kafka ve Tanpınar arasındaki benzerlik ve farklılıkları, ikisinin zaman anlayışları ve yabancılaşma meselesi üzerinden tespit etmeyi denemiştir.

Emel Kefeli *Huzur ve Saatleri Ayarlama Enstitüsü* çerçevesinde Tanpınar'ın kent yazarlığını incelerken, Abdurrahman Saygılı da *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nü bürokrasi ve modernitenin bir metaforu olarak okumayı dener. Tanpınar'ın şiirlerini odağına alan tek isim ise Şaban Sağlık'tır. Sağlık, Tanpınar şiirlerini, öznenin parçalanışı ekseninde inceler.

Kitapta makalesi olan diğer isimler ise, seçtikleri meseleleri Tanpınar'ın tüm edebî metinlerinde ararlar. Armağan Ekici, Tanpınar eserlerindeki ortak motifleri tespit edip dökümünü verirken; Mustafa Kurt ondaki metafiziksel öğeleri (rüya, astral seyahat, telapati, tesadüf, paranormal durumlar vs.) arar. Mehmet Narlı, edebiyat ve delilik ilişkisinin izini Tanpınar metinlerinde sürerken, Hayrettin Orhanoğlu da onun metinlerindeki ikiz ve rüya meselelerinin peşinden gitmiştir. Eserin editörlerinden İbrahim Şahin, Tanpınar'daki bilme arzusunun edebî metinlerinde nasıl görüldüğünü analiz ederken, Özgür Taburoğlu da ışık ve ses motifini odağına alır. Tanpınar çalışmalarıyla bilinen sosyolog Besim F. Dellaloğlu ise diğerlerinden farklı olarak Tanpınar'ı edebi metinleri üzerinden değil de fikir dünyası üzerinden değerlendirmiş, Türk okurunun ve akademisinin Tanpınar'a ilgi-ilgisizlik serüveni ekseninde sosyolojik çıkarımlar yapmıştır.

Tanpınar'ın Saklı Dünyası, çok sesli metinleriyle gerçekten bir arayış, keşif ve yorum peşindedir. Eser, farklı kültür ve fikirdeki birçok yazarın gözünden farklı farklı kapılar açarken, okur da bu kapılardan girerek onların arayış ve keşiflerine eşlik eder. Bilhassa metnin edebî analizinin ihmal edildiği son yıllarda, bu çalışmanın Tanpınar'ın eserlerine biyografik ve sosyolojik açıdan yaklaşmayı alışkanlık edinmiş akademiye ilham verici olması beklenebilir.